

“Οι αποφάσεις των Συνόδων είναι αποτέλεσμα του Αγίου Πνεύματος”

/ [Επικαιρότητα](#)

Σήμερα τιμάται η μνήμη των Αγίων Θεοφόρων Πατέρων της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου που πραγματοποιήθηκε το έτος 787 στη Νίκαια της Βιθυνίας. Για την ιστορία και τη θεολογία της Συνόδου καθώς επίσης και τις προεκτάσεις στο σήμερα μιλά στο ore.gr και τον Νικόλαο Ζαΐμη, ο κ. Βασίλειος Γκρίλλας, υποψήφιος Διδάκτωρ Δογματικής Θεολογίας του Τμήματος Θεολογίας ΕΚΠΑ.

“Ο ασπασμός και η προσκύνηση των εικόνων δεν αφορά το υλικό στοιχείο. Δεν

προσκυνείται το ξύλο ή το χρώμα ή η ψηφίδα, που είναι κατασκευασμένη η εικόνα. Αντίθετα, η προσκύνηση της εικονικής ανατυπώσεως αποτελεί αναγωγική προσκύνηση προς την υπόσταση που εικονίζεται, αναφέρει ο σχετικά με την προσκύνηση των ιερών εικόνων.

Ο κ. Γκρίλλας υπογραμμίζει πως σύμφωνα με τον Όρο της Συνόδου “δεν επιτρέπεται σε κανέναν Ορθόδοξο Χριστιανό να αρνηθεί ή να μεταστρέψει ή να επινοήσει ή να εφεύρει άλλον τρόπο ασπασμού και προσκύνησης των ιερών εικόνων από τον παραδεδομένο εκ της Παραδόσεως της Εκκλησίας. Η θέση αυτή είναι διάχυτη και ξεκάθαρη όχι μόνο στον Όρο της Συνόδου, αλλά και στα Πρακτικά των Συνεδριών αυτής”.

Αναφορικά με τις διάφορες συζητήσεις που έγιναν σχετικά με την προσκύνηση των ιερών εικόνων κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αναφέρει: “κανένας δεν μπορεί να απορρίψει τις θέσεις της επιστήμης στο θέμα που αφορά τον covid-19, αλλά και κανένας επιστήμονας δεν έχει το δικαίωμα να απορρίψει την εμπειρία της Εκκλησίας. Ωσαύτως κανένας δεν έχει το δικαίωμα να συναινεί σε μια τέτοια απόρριψη. Η εμπειρία αυτή λοιπόν, καταγράφει σθεναρά ότι ενώ πάντα υπήρχαν λοιμώδεις και μεταδοτικές ασθένειες ποτέ δεν έπαψε η προσκύνηση των εικόνων. Μέχρι πριν λίγο καιρό δεν ξέραμε ο άνθρωπος που προσκύνησε πριν από μας τι ασθένεια μπορεί να είχε και όμως ποτέ δεν εισήλθε αρνητικός λογισμός μέσα μας. Σε καιρούς ασθενειών η Εκκλησία λιτανείες έκανε με τις εικόνες και τα ιερά λείψανα για την αποτροπή της νόσου. Άπειρα θαύματα καταγράφονται. Αίφνης, αυτή η εμπειρία αποσιωπάται”.

“Οι αποφάσεις των Συνόδων είναι αποτέλεσμα του Αγίου Πνεύματος. Αν θέλουμε στην ζωή μας το Άγιο Πνεύμα ως οδηγό, τότε και οι αποφάσεις των Συνόδων επικαιροποιούνται και συσχηματίζονται στην ανθρώπινη ανάγκη”, καταλήγει.

ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

κ. Γκρίλλα, η Συνοδικότητα αποτελεί ουσιώδες γνώρισμα της Εκκλησίας. Σήμερα τιμούμε μια Οικουμενική Σύνοδο, την Ζ', που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό τόσο το δόγμα όσο και τη λατρεία. Τι μας οδήγησε στη σύγκλισή της;

Η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος, αποφαίνεται και αποκαθιστά τις ιερές εικόνες στην εκκλησιαστική πρακτική μετά από μία σειρά εικονομαχικών ερίδων που συντάραξαν όχι μόνο την Εκκλησία, αλλά και την Βυζαντινή Αυτοκρατορία επί ένα και πλέον αιώνα (727-843). Προσεγγίζοντας τόσο τις ιστορικές πηγές όσο και τις σύγχρονες ιστορικές μελέτες διαπιστώνουμε ότι τα αίτια των εικονομαχικών

ερίδων δεν είναι σαφή. Εξ' αιτίας αυτής της ασάφειας αφενός μεν διατυπώθηκαν ποικίλες υποθέσεις οι οποίες συχνά οδηγούν σε μια σύγχυση αιτιών και συνεπειών. Η σύγχυση αυτή απορρέει από το γεγονός ότι στερούμαστε των εικονομαχικών πηγών και ιστορικά προσεγγίζουμε το θέμα μόνο μέσα από εικονοφιλικές πηγές. Σε κάθε περίπτωση το κύριο και βασικό αίτιο συγκλίσεως της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου είναι η θεολογική και πολιτική διαμάχη που αφορά στην λατρεία εικόνων και λειψάνων.

Πότε ακριβώς έλαβε χώρα η Σύνοδος; Αντιμετώπισε προβλήματα ως προς τη σύγκλιση και γιατί;

Η Σύνοδος αρχικά συνεκλήθη από την αυτοκράτειρα Ειρήνη την Αθηναία το 786 στο Ναό των Αγίων Αποστόλων στην Κων/πολη. Ωστόσο στην εναρκτήρια συνεδρία παρά την παρουσία της Ειρήνης μέλη στρατιωτών της αυτοκρατορικής αυλής σε συνεννόηση με εικονομάχους Επισκόπους προκάλεσαν ταραχές και ο κίνδυνος σφαγής ήταν ορατός. Αυτό οδήγησε στην ματαίωση της Συνόδου. Έτσι η Σύνοδος συγκλήθηκε το 787 στην Νίκαια της Βιθυνίας με την συμμετοχή περίπου 350 Επισκόπων και υπό την προεδρεία του Πατριάρχου Κων/πόλεως Ταράσιου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επτά συνεδρίες της Συνόδου έγιναν στην Νίκαια, αλλά η τελευταία συνεδρία, και κατά σειρά όγδοη, έλαβε χώρα στο Παλάτι της Κων/πόλεως κατ' επιθυμία των Αυτοκρατόρων, όπου και αναγνώσθηκε ο Όρος της Συνόδου και υπογράφηκαν τα πρακτικά της Συνόδου από τους Αυτοκράτορες.

Ποιες είναι οι προσωπικότητες που καθόρισαν την Σύνοδο αυτή;

Τα πρόσωπα που καθόρισαν την Ζ' Οικουμενική Σύνοδο είναι δύο: Πρώτον η Ειρήνη η Αθηναία. Ο πρόωρος θάνατος του Λέοντα του Δ' το 780, έφερε στην εξουσία τον ανήλικο γιό του Κων/νο τον ΣΤ' σε ηλικία δέκα ετών. Χρέη αντιβασιλέως ανέλαβε η χήρα του Λέοντα του Δ' και μητέρα του Κων/νου του ΣΤ', Ειρήνη. Η Ειρήνη ήταν εικονόφιλη. Το 784 με ενέργειές της, υποστηρίζει και ανακηρύσσει τον γραμματέα της Ταράσιο ως Πατριάρχη Κων/πόλεως, σε πλήρωση του θρόνου από την παραίτηση του Πατριάρχη Παύλου. Έτσι, θέτει στο πηδάλιο της Εκκλησίας άνθρωπο φιλικά προσκείμενο προς τις ιερές εικόνες. Παράλληλα, μεθοδικά απομονώνει όλα τα εικονομαχικά στοιχεία από τα στρατεύματα της αυτοκρατορίας. Επιπρόσθετα, αποδέχθηκε την πρόταση του αποχωρήσαντος Πατριάρχη Παύλου για την σύγκλιση Οικουμενικής Συνόδου προς επίλυση του εικομαχικού ζητήματος και σε συνεργασία με τον νέο Πατριάρχη Ταράσιο, έθεσε τις βάσεις για την σύγκλιση της Συνόδου. Το δεύτερο πρόσωπο είναι ο Ταράσιος. Χαρακτηρίζεται ως πρόσωπο σύνεσης και λογικής. Προήδρευσε της Συνόδου έχοντας προετοιμάσει απόλυτα και την παραμικρή λεπτομέρεια. Ο ίδιος στον ενθρονιστήριο λόγο του δήλωσε, ότι δεν αντέχει την εικονομαχική διαμάχη. Έτσι

έστρεψε το ενδιαφέρον του στην επίλυση του ζητήματος. Οργάνωσε τις πρώτες συνεδρίες με μέριμνα αντιμετώπισης των συμμετεχόντων εικονομάχων Επισκόπων, οι οποίοι μεταστράφηκαν και έγιναν δεκτοί κανονικά από την Σύνοδο. Κατ' αυτόν τον τρόπο ειρήνευσε αρχικά το σώμα της Συνόδου και ακολούθως προέκυψαν οι αποφάσεις συναινετικά από όλους.

Τι αποσαφηνίζει ο Όρος της Συνόδου;

Αυτό που διακηρύσσει ο Όρος της Συνόδου είναι ότι ο ασπασμός και η προσκύνηση των ιερών εικόνων αντιδιαστέλλεται παντελώς και δεν σχετίζεται καθόλου με την οποιαδήποτε ειδωλολατρική πρακτική. Ο ασπασμός και η προσκύνηση των εικόνων δεν αφορά το υλικό στοιχείο. Δεν προσκυνείται το ξύλο ή το χρώμα ή η ψηφίδα, που είναι κατασκευασμένη η εικόνα. Αντίθετα, η προσκύνηση της εικονικής ανατυπώσεως αποτελεί αναγωγική προσκύνηση προς την υπόσταση που εικονίζεται. Γι' αυτό και το όλο πνεύμα του Όρου ενεργείται επί της αρχής ότι η προσκύνηση της εικόνας αποτελεί αναγωγική προσκύνηση προς το πρόσωπο που εικονίζεται και η όλη τιμή και ο ασπασμός διαβαίνει στο πρωτότυπο της εικόνας.

Θα μπορούσατε να μας συνοψίσετε τα κύρια σημεία του δόγματος περί των ιερών εικόνων;

Το περί αγίων εικόνων δόγμα προσδιορίζει: α) Επιτρέπει την εικονογράφηση αγίων

προσώπων σε εικόνες, άμφια, σκεύη και σε ιερά αντικείμενα. β) Ορίζει ότι επιτρέπεται η εικονογράφηση του Χριστού, της Θεοτόκου, των Αγγέλων και κάθε αγίου και οσίου. γ) Αποσαφηνίζει ότι η εικόνα αποτελεί την ενεργοποίηση της μνήμης του πιστού περί του εικονιζομένου προσώπου που ασπάζεται και προσκυνά. δ) Ορίζει ότι οι εικόνες τιμούνται κατά τον τρόπο που τιμάται ο τίμιος Σταυρός, το ιερό Ευαγγέλιο, τα ιερά λείψανα, το θυμίαμα και τα λοιπά ιερά αναθήματα. ε) Διευκρινίζει ότι ο ασπασμός και η προσκύνηση είναι τιμητική, καθόσον πραγματική προσκύνηση αποδίδεται μόνο στην θεία φύση. στ) Αναθεματίζει όσους φρονούν ή διδάσκουν διαφορετικά ή όσους επιχειρούν ή μέλλει επιχειρήσουν, οποιαδήποτε καινοτομία που θα απέβαλλε από την Εκκλησία την προσκύνηση του Σταυρού, του Ευαγγελίου, των εικόνων, των λειψάνων, διαστρέφοντας την παράδοση που οριοθετεί η Σύνοδος.

Τώρα έρχομαι σε πρακτικά ζητήματα τα οποία τα συναντούμε μέχρι σήμερα στη λατρεία. Το πρώτο είναι η προσκύνηση των ιερών εικόνων. Τι μας λέει η Σύνοδος για το ζήτημα αυτό;

Η Σύνοδος είναι κατηγορηματική στο θέμα. Δεν επιτρέπει σε κανέναν Ορθόδοξο Χριστιανό να αρνηθεί ή να μεταστρέψει ή να επινοήσει ή να εφεύρει άλλον τρόπο ασπασμού και προσκύνησης των ιερών εικόνων από τον παραδεδομένο εκ της Παραδόσεως της Εκκλησίας. Η θέση αυτή είναι διάχυτη και ξεκάθαρη όχι μόνο στον Όρο της Συνόδου, αλλά και στα Πρακτικά των Συνεδριών αυτής. Αναφέρω χαρακτηριστικά τα Πρακτικά της ζ' και ή Συνεδρίας όπου η Σύνοδος αναφερόμενη σε όσους αρνούνται για οποιοδήποτε λόγο την προσκύνηση των εικόνων ορίζει ότι, πρέπει να αφορίζονται από το Εκκλησιαστικό Σώμα και επιπρόσθετα αναθεματίζει αυτούς: «Τω μη ασπαζομένω τας αγίας εικόνας, ανάθεμα.». Το σημαντικό αυτής της κατηγορηματικής θέσης είναι ότι ενώ συνήθως στους Κανόνες οι κληρικοί καθαιρούνται και οι λαϊκοί αφορίζονται, για το θέμα της προσκύνησης των εικόνων η Σύνοδος δεν παράγει τέτοια διάκριση. Αντιθέτως ανεξάρτητα από την ιδιότητα του προσώπου προτείνει το έσχατο μέσο του αναθέματος. Τούτο αποτελεί μέγιστη απόδειξη της σπουδαιότητας και της μέριμνας της Συνόδου για το θέμα της προσκύνησης των ιερών εικόνων. Αυτό λοιπόν που μας λέγει η Σύνοδος είναι ότι ο Ορθόδοξος Χριστιανός όταν λέει «Πιστεύω», αυτομάτως δηλώνει την αποδοχή του στις ιερές εικόνες τις οποίες οφείλει να τιμά, να ασπάζεται και να προσκυνεί κατά τον παραδεδομένο τρόπο της Ορθόδοξης Καθολικής Εκκλησίας, έτσι όπως τον διδαχθήκαμε από τους Πατέρες και έτσι όπως η εμπειρία μας καταγράφει. Κάθε άρνηση ή και κάθε καινοτομία προσκύνησης πέρα από τις αρχές της Εκκλησίας, αποτελεί αιτία αναθέματος.

Και για την προσκύνηση των Ιερών λειψάνων, τι αναφέρει;

Οι Ζ' Οικ. Σύνοδος, αντιμετωπίζει τα ιερά λείψανα των αγίων της Εκκλησίας μας με την ίδια λογική που αντιμετωπίζει τις ιερές εικόνες και κάνει παράλληλα αναφορά προς αυτά σε κάθε ευκαιρία και στον Όρο, και στους Κανόνες, και στο όλο σώμα των συνεδριών της Συνόδου. Τούτο είναι απόλυτα λογικό. Αν προσκυνούμε την εικόνα που εικονίζει τον Άγιο, είναι δυνατόν να περιφρονούμε το ιερό του λείψανο που αποτελεί δοχείο της θείας χάριτος; Σίγουρα όχι! Το σώμα ενός αγίου είναι άγιο, και το λείψανο του σώματός του είναι επίσης άγιο. Αυτή η αγιότητα προσκυνείται από τον πιστό και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να περιπέσει σε περιφρόνηση. Στην ακολουθία αυτή για τα ιερά λείψανα ισχύει ότι και για τις ιερές εικόνες.

Σε τι βαθμό επηρέασαν οι αποφάσεις της Συνόδου τη μετέπειτα πορεία της Εκκλησίας;

Ασφαλώς σε μεγάλο βαθμό και όχι μόνο στα εκκλησιαστικά και θεολογικά πράγματα. Ο επηρεασμός επεκτάθηκε στην κοινωνία, την τέχνη και τον πολιτισμό. Η όλη εκκλησιαστική τέχνη, η εικονογράφηση, τα ψηφιδωτά, οι τοιχογραφίες, η επιγραφική, η χαρακτική, η γλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η υφαντουργία, η κεντητική κ.α., βρήκαν έδαφος στήριξης μέσα από τις αποφάσεις της Συνόδου που εδραίωσε την εικονογράφηση των αγίων προσώπων. Αντιλαμβάνεστε ότι αυτό όμως δεν αφορά μόνο την Εκκλησία και την θεολογία. Δημιουργεί πολιτιστικές προεκτάσεις που επηρεάζουν την κοινωνία. Παράλληλα όμως, όλη αυτή η δημιουργία έχει κοινωνικές προεκτάσεις γιατί δημιουργεί τεχνίτες, αγιογράφους, γλύπτες κ.τ.λ., και ως εκ τούτους δύναται να μεταφραστεί ακόμα και ως οικονομικό μέγεθος εντός μιας κοινωνίας. Ασφαλώς λοιπόν και οι αποφάσεις της Συνόδου παρουσιάζουν πλήθος στοιχείων που επιδρούν θετικά σε πολλές πτυχές του ανθρώπινου εκκλησιαστικού, πολιτιστικού και κοινωνικού βίου.

Αδιαμφισβήτητα, η πανδημία έχει επηρεάσει την καθημερινότητα και τις συνήθειες μας σε μεγάλο βαθμό. Είδαμε μάλιστα να ανακύπτουν και διάφορα θέματα που αφορούν τη Θεία λατρεία. Θεωρείτε πως η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος δίνει απαντήσεις σε ορισμένα από αυτά;

Κανένας δεν μπορεί να απορρίψει τις θέσεις της επιστήμης στο θέμα που αφορά τον covid-19, αλλά και κανένας επιστήμονας δεν έχει το δικαίωμα να απορρίψει την εμπειρία της Εκκλησίας. Ωσαύτως κανένας δεν έχει το δικαίωμα να συναινεί σε μια τέτοια απόρριψη. Η εμπειρία αυτή λοιπόν, καταγράφει σθεναρά ότι ενώ πάντα υπήρχαν λοιμώδεις και μεταδοτικές ασθένειες ποτέ δεν έπαψε η

προσκύνηση των εικόνων. Μέχρι πριν λίγο καιρό δεν ξέραμε ο άνθρωπος που προσκύνησε πριν από μας τι ασθένεια μπορεί να είχε και όμως ποτέ δεν εισήλθε αρνητικός λογισμός μέσα μας. Σε καιρούς ασθενειών η Εκκλησία λιτανείες έκανε με τις εικόνες και τα ιερά λείψανα για την αποτροπή της νόσου. Άπειρα θαύματα καταγράφονται. Αίφνης, αυτή η εμπειρία αποσιωπάται. Αίφνης εισήλθε εωσφορικός λογισμός ότι από την προσκύνηση των εικόνων μπορεί να μολυνθείς. Πώς είναι δυνατόν; Σε τόσες ιερές εικόνες πουθαυματουργούν οι ασθενείς προστρέχουν και ζητούν ίαση. Πώς είναι δυνατόν να μεταστρέφεται αυτή η εμπειρία; Πώς είναι δυνατόν τα χείλη να λένε «πᾶσαντὴνζωὴνἡμῶνΧριστῷτῷΘεῷπαραθώμεθα» και η καρδιά να μεταστρέφει την ζωή στην προσωπική μας βούληση; Μεγάλα ερωτήματα αυτά και άλλα. Αν δώσουμε απάντηση θα πικραθούμε. Ας προβληματιστεί καθένας στην βάση της εμπειρίας του, αναλογιζόμενος την εμπειρία της Εκκλησίας. Σε κάθε περίπτωση φρονώ ότι η μελέτη των κειμένων της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, όχι μόνο δίνει απαντήσεις στον όλο προβληματισμό, αλλά αποτρέπει από επιπόλαιες αποφάσεις που οδηγούν σε απώλεια ψυχών. Ξέρετε, αν δει κάποιος τους Κανόνες της Συνόδου θα διαπιστώσει ότι καινοτομίες στην προσκύνηση ή αναβλητικότητες στα εκκλησιαστικά πράγματα καταδικάζονται σθεναρά. Κανένας, όποια ιδιότητα κι αν έχει, δεν μπορεί να αμφιβάλλει για την Χάρη του Θεού που προχέεται στον άνθρωπο και μέσα από τα εικονίσματα και μέσα από τα άγια λείψανα.

Άρα, οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων παραμένουν πάντα επίκαιρες και ζωντανές μέσα στο σώμα της Εκκλησίας;

Θα είμαι λίγο σκληρός. Οι αποφάσεις κάθε Συνόδου είναι επίκαιρες αν θέλουμε να είναι επίκαιρες. Αυτό που μπορώ να σας διαβεβαιώσω είναι ότι οι αποφάσεις των Συνόδων είναι αποτέλεσμα του Αγίου Πνεύματος. Αν θέλουμε στην ζωή μας το Άγιο Πνεύμα ως οδηγό, τότε και οι αποφάσεις των Συνόδων επικαιροποιούνται και συσχηματίζονται στην ανθρώπινη ανάγκη. Αν δεν θέλουμε το Άγιο Πνεύμα οδηγό στην ζωή μας, τότε καταφεύγουμε σε άλλες οδούς και οι αποφάσεις της Συνόδου διερμηνεύονται με μέσα που δεν άγουν σε σωτηρία. Σε κάθε περίπτωση για τον πιστό της Εκκλησίας οι αποφάσεις της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου γίνονται οδοδείκτης άμεσα σχετιζόμενος με την λατρευτική ζωή και ως εκ τούτου με την πορεία του ανθρώπινου βίου προς την κατά Χριστόν σωτηρία.